

«Πολιτισμός»

Μπορεί η κλιματική αλλαγή να «δονήσει» την «τεκτονική πλάκα» της κοινωνίας μας, δηλαδή τον πολιτισμό μας; Και αν ναι θα υπάρξουν παράπλευρες απώλειες;

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ,μαζικής ενημέρωσης και γενικά κάθε κρουστικό πληροφορήσης του σύγχρονου ανθρώπου κατακλύζονται καθημερινά , μεταξύ άλλων , από άρθρα και καμπάνιες πληροφόρησης σε σχέση με την κλιματική αλλαγή και τις επιπτώσεις της .Το φαινόμενο για το οποίο γίνεται λόγος δεν αφήνει ανεπηρέαστο κανένα τομέα της ζωής του ατόμου . Είμαστε όμως σε θέση να αποδεχτούμε ότι η κλιματική απορρύθμιση απειλεί όχι μόνο το μέλλον μας αλλά και το παρελθόν μας ;

Οι συνέπειες της κλιματικής κρίσης είναι ήδη εμφανείς στην παγκόσμια υλική πολιτιστική μας κληρονομιά . Οι ραγδαίες μεταβολές της θερμοκρασίας και τα συχνά ακραία καιρικά φαινόμενα απειλούν την επιβίωση μνημείων-συμβόλων αρχιτεκτονικής αρτιότητας όπως το Κολοσσαίο και ο Παρθενώνας . Η ρύπανση σε συνδυασμό με την όξινη βροχή καθιστούν αβέβαιο το μέλλον του Μεγάλου Βούδα στην Κίνα και του Ταζ Μαχάλ στην Ινδία. Βέβαια, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η κλιματική αλλαγή ίσως εξαφανίσει ολοσχερώς ολόκληρες περιοχές όπως την ιστορική Βενετία και το νησί ,με τον τεράστιο φυσικό πλούτο Skellig Michael , στην Ιρλανδία . Αν και δεν είναι η πρώτη φορά που η ανθρωπότητα έρχεται αντιμέτωπη με ριζικές αλλαγές στη μορφολογία της και στον πολιτισμό της λόγω περιβαλλοντικών συνθηκών (εμφάνιση της νήσου Δήλος και καταστροφή του μινωικού πολιτισμού) οι επιστήμονες κρούουν όλο και πιο έντονα τον κώδωνα του κινδύνου καθώς οι αλλαγές γίνονται απρόβλεπτα και ραγδαία. Οι συνέπειες της πρωτόγνωρης αυτής κρίσης είναι παγκοίμως γνωστές όσο αφορά στην πολιτιστική υλική κληρονομιά . Τι γίνεται όμως αναφορικά με την άυλη πολιτιστική κληρονομιά , που αποτελεί βασικό πυλώνα της ελληνικής κοινωνίας εδώ και χιλιάδες χρόνια;

Θα ήταν ουτοπία να πιστέψουμε ότι οι παραδόσεις μας , τα ήθη και τα έθιμά μας , η γαστρονομία μας και οι συνήθειές μας , που αποτελούν την ταυτότητα του λαού μας ,δεν θα πλήττονταν από την κλιματική κρίση . Όσο κι αν ακούγεται σενάριο επιστημονικής φαντασίας , οι νεότερες γενιές ίσως να μην παρευρεθούν ποτέ σε κάποιο πανηγύρι , να μην συμμετάσχουν σε λαϊκά έθιμα ή να μην δοκιμάσουν τοπικά προϊόντα. Τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά του λαού μας στο προσεχές μέλλον ίσως αποτελούν ενθυμώσεις των παλαιότερων , κεφάλαια ιστορίας σε σχολικά βιβλία ή ακόμα και φωτογραφίες μιας άλλης εποχής σε καρτ ποστάλ .

Στο προσκήνιο των περιοχών που θα είναι τα πρώτα θύματα της κλιματικής απορρύθμισης βρίσκονται οι κωμοπόλεις και τα χωριά ,όπου η ζωή βασίζεται έντονα τόσο στην παραγωγή τοπικών προϊόντων όσο και στις παραδόσεις σε αντίθεση με τις απρόσωπες εχθρικές μεγαλουπόλεις . Παίρνοντας ως παράδειγμα την πόλη που ζω, την λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου , τοπίο μοναδικό που ταυτόχρονα αποτελεί «σπίτι» για πάμπολλα είδη φυτών και ζώων, θα έλεγα ότι κινδυνεύει άμεσα από την κλιματική αλλαγή λόγω της αύξησης της στάθμης του νερού . Χωρίς τη λιμνοθάλασσα «η θάλασσα εκεί η ρηχή και η ήμερη» του Παλαμά χάνεται στο πηγάδι της λήθης και η λίμνη που «αγάπησε» όσο τίποτα άλλο και που υπήρξε το καταφύγιο του αλλά και σιωπηλός «συνοδοιπόρος» στη ζωή του Μεσολογγίτη ποιητή , γίνεται εικόνα ενός μακρινού παρελθόντος που όλοι θα φέρνουμε στη μνήμη μας μαζί με το μαγικό ηλιοβασίλεμα που «μπροστά σ' αυτό το λιόγεμα , ντροπή στο φως της μέρας...».

Συνήθειες όπως το ψάρεμα με σταφνοκάρι στο Αιτωλικό θα αποτελούν πλέον παρελθόν και οι ψαράδες της Βάσως Κατράκη θα είναι για τη νεότερη γενιά «ιστορικό ντοκουμέντο». Το πανηγύρι του Άη-Συμίου , που ανήκει στην άυλη πολιτιστική μας κληρονομιά , το πανηγύρι της χαρμολύπης που τελείται δύο φορές τον χρόνο είναι ένα δρώμενο που είναι αδύνατο να λάβει χώρα σε περίπτωση μεταστροφής του κλίματος αρχικά για λόγους πρακτικούς (ενδυμασία) αλλά και ιστορικούς . Έτσι ο ζουρνάς και το νταούλι θα σιγήσουν για πάντα και

ο Μαλακάσης δεν «θα ξαναγορτάσει» ποτέ το έθιμο μαζί με τον ξάδερφό του Τάκη Πλούμα...

Από την άλλη, ο ευτροφισμός των υδάτων μπορεί να αποτελέσει τροχοπέδη στην παραγωγή του αυγοτάραχου που είναι κύριο στοιχείο της παγκόσμιας γαστρονομίας. Παράλληλα με το «χαβιάρι της Μεσογείου» θα εκλείψει και το κύριο συστατικό της λιμνοθάλασσάς μας το αλάτι. Η συγκομιδή του, που στηρίζεται στην εναλλαγή των εποχών αποδιοργανώνεται από την κλιματική αναστάτωση. Ο παραδοσιακός τρόπος συλλογής στα τέλη Αυγούστου με αρχές Σεπτεμβρίου ίσως αλλάξει όχι μόνο χρονικά αλλά και ριζικά. Τα ροζιασμένα χέρια και τα σταφιδιασμένα πρόσωπα των αλυκάρων θα αποτυπώνονται μόνο στις φωτογραφίες. Μαζί τους θα χαθεί η γνώση και η παράδοση ετών που πέρασε από γενιά σε γενιά και συγκροτεί μια ιδιαίτερη επαγγελματική πολιτιστική μας παράδοση.

Ο πολιτισμός αποτελεί έναν ζωντανό οργανισμό ο οποίος μεταβάλλεται με την πάροδο των χρόνων. Αν ένας πολιτισμός (υλικός και άυλος) χαθεί ο «Πύργος της Βαβέλ» θα καταποντιστεί και το «μωσαϊκό» των πολιτισμών θα καταστραφεί αφού ένα «κομμάτι» του θα έχει εξαφανιστεί. Ας φανταστούμε μια νέα γενιά χωρίς καμία επίγνωση του παρελθόντος της, που δεν μπορεί να ταυτίσει τα βιώματά της με αυτά που περιγράφονται στις παραδόσεις της. Θα είναι μια γενιά χωρίς ιδανικά, νόρμες και εθνιστική συνείδηση. Όντας λοιπόν υπό την απειλή μιας μελλοντικής γενιάς δίχως ταυτότητα ας δράσουμε άμεσα για να διαφυλάξουμε τα θεμέλια του έθνους μας...